

Bilişsel Farkındalık Okuduğunu Anlama Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Bilişsel Farkındalık Okuduğunu Anlama Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17922>

Özet

Bilişsel Farkındalık Okuduğunu Anlama Ölçeği, ?. Gelen tarafından 2003 yılında doktora tezi kapsamında geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Bu ölçek, öğrencilerin **bilişsel farkındalık** stratejilerini kullanma düzeyleri ile okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkiyi ve bu stratejilerin okuduğunu anlama düzeyine olan etkisini değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Ölçek, özellikle Türkçe derslerinde öğrencilerin öğrenme süreçlerini ve okuma becerilerini ne derece bilinçli yönettiklerini ölçmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler

Bilişsel farkındalık, okuduğunu anlama, ölçek geliştirme, bilişsel stratejiler, güvenirlilik, doktora tezi.

Yazarlar

?. Gelen

Amaç

Ölçeğin temel amacı, öğrencilerin **bilişsel farkındalık** (metabili?) stratejilerini okuma materyallerini anlamlandırma sürecinde ne sıklıkla ve ne kadar etkili kullandıklarını belirlemektir. Bu araç, özellikle Türkçe dersine ilişkin tutum, okuduğunu anlama düzeyi ve öğrenilen bilginin kalıcılığı üzerindeki bilişsel farkındalık stratejilerinin etkisini inceleyen geniş kapsamlı bir araştırmaya parçası olarak geliştirilmiştir.

Ölçek, eğitim araştırmacılarına ve öğretmenlere, öğrencilerin okuma sırasında kullandıkları düşünme süreçlerini (planlama, izleme, değerlendirme) objektif olarak değerlendirme imkanı sunarak, okuduğunu anlama becerilerini geliştirmeye yönelik spesifik müdahalelerin tasarlanmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Yapı (Ölçülen Yapı)

Bu ölçek, temelde iki ana psikolojik yapıyı ölçmektedir: **Bilişsel Farkındalık** (Metacognition) ve Okuduğunu Anlama. Bilişsel farkındalık, bireyin kendi bilişsel süreçleri hakkındaki bilgisi ve bu süreçleri düzenleme yeteneği olarak tanımlanır. Okuma bağlamında bu, okuyucunun metni anlamak için hangi stratejileri kullanacağını planlaması, okuma sırasında anlamayı izlemesi ve gerektiğinde stratejileri değiştirmesi anlamına gelir.

Ölçek, öğrencilerin okuma öncesinde (hedef belirleme), okuma sırasında (izleme ve problem çözme) ve okuma sonrasında (değerlendirme) kullandıkları bilişsel ve metabilişsel eylemleri

ölçerek, okuma başarısının altında yatan düşünme mekanizmalarını ortaya çıkarmayı hedefler.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirilme sürecine dair özet kaynaklarda spesifik geçerlik analizlerine (yapı geçerliği, kapsam geçerliği, ölçüt bağımlı geçerlik) dair detaylı bilgi sunulmamıştır. Ancak, bir doktora tezi kapsamında geliştirilen bir ölçek olduğu göz önüne alındığında, kapsamlı geçerlik çalışmaları (genellikle uzman görüşü ve faktör analizi yoluyla) tam metinde yer almamaktadır. Geçerlik çalışmaları, ölçeğin gerçekten **bilişsel farkındalık** stratejilerini ve okuduğunu anlama becerilerini ölçtüğünü desteklemesi beklenir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirlik analizleri, kabul edilebilir düzeyde yüksek sonuçlar vermiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen değerler şunlardır:

İç Tutarlılık Güvenirliği: Ölçeğin **Cronbach Alpha** değeri .83 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçek maddelerinin tutarlı bir yapıyı ölçtüğünü ve psikometrik açıdan güvenilir olduğunu göstermektedir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Ölçümler arası **Pearson Momentler çarpım korelasyonu** .77 olarak bulunmuştur. Bu korelasyon katsayısı, ölçeğin zaman içinde tutarlı sonuçlar verdiğini ve kararlı bir yapıya sahip olduğunu işaret etmektedir.

Faktör Analizi

Kaynak özetinde ölçeğin faktör yapısına dair doğrudan bilgi ("-" olarak belirtilmiştir) sunulmamıştır. Tipik bir bilişsel farkındalık ölçeği, genellikle planlama, izleme ve değerlendirme gibi alt boyutlardan oluşur. Ölçeğin geliştirildiği doktora tezi içerisinde, ölçeğin kaç faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve bu faktörlerin varyansın ne kadarını açıkladığına dair Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) veya Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonuçlarının yer alması muhtemeldir. Bu analizler, ölçeğin kuramsal yapısının ampirik verilerle uyumunu doğrular.

Ölçme Aracı

Test Çeşidi: Geliştirme (Yeni bir ölçek olarak geliştirilmiştir.)

Format: Kaynakta belirtilmemiştir. Ancak, bilişsel farkındalık ölçekleri genellikle Likert tipi derecelendirme formatında (örneğin, "Hiçbir zaman"dan "Her zaman"a kadar) kişisel raporlama şeklinde uygulanır.

Mevcut Diller: Türkçe.

Popülasyon Grubu: Eğitim kademesi belirtilmemiştir, ancak Türkçe dersi başlangıcında kullanıldığı için ilköğretim veya ortaöğretim öğrencileri olduğu varsayılmaktadır.

Yaş Grubu: Araştırmacı tarafından yapıldığı popülasyona bağlıdır (muhtemelen 10-18 yaş arası).

Popülasyon Detayları: Detaylı popülasyon bilgisi, (örneğin örneklem büyüklüğü ve demografik özellikler) tam tez metninde yer almaktadır.

Test Metodolojisi: Bireylerin okuma sürecinde kendi bilişsel eylemlerini raporlamasına dayanan öz-bildirim (self-report) metodolojisi kullanılmaktadır.

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçek, 2003 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin kullanımı için gerekli izinler, yazarın Gelen'den ve tezin sunulduğu Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden alınmalıdır. Ölçeğin ticari kullanımı için ücretlendirme bilgisi kaynaktan yer almamaktadır; ancak akademik ve araştırma amaçlı kullanımları yazarın izniyle ücretsiz olabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

Gelen, ?. (2003). *Bilişsel farklılık stratejilerinin Türkçe dersine ilişkin tutum, okuduğunu anlama ve kalıcılığı etkisi (Doktora tezi)*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Tez, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişime açıldı: tez.yok.gov.tr.

Bilişsel Farklılık Okuduğunu Anlama Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Kaynak içerikte Bilişsel Farklılık Okuduğunu Anlama Ölçeği'nin maddeleri veya derecelendirme formatı ("-" olarak belirtilmemiştir) sunulmamıştır. Detaylı maddelere yazarın 2003 tarihli doktora tezinin ekler bölümünden ulaşılabilir. gerekmektedir.